

BILAG 1: SØGEPROTOKOL

Projekt **Litteraturstudie om lærernes engagement og professionelle ansvar**

1. Baggrund og genstandsfelt

Rambøll gennemfører på opdrag fra Styrelsen for Undervisning og Kvalitet (STUK) et systematisk litteraturstudie om lærernes engagement og professionelle ansvar. Nærværende notat indeholder et forslag til en søgeprotokol for litteraturstudiet.

Søgeprotokollen er udarbejdet med udgangspunkt i indledende research (se litteraturliste i bilag), dialog med STUK samt interviews med ekspertpanelet og udvalgte repræsentanter for Danske Underviserorganisationers Samråd (DLF, GL og Uddannelsesforbundet).

Af hensyn til studiets stramme tidsplan tilgår udkastet STUK og det interne ekspertpanel på samme tid, således at Rambøll modtager kommentarer parallelt.

Protokollen indeholder to afsnit. I dette indledende afsnit præsenteres studiets baggrund og problem-/genstandsfelt. Afsnittet afsluttes med at formulere litteraturstudiets undersøgelsesspørgsmål. Afsnit 2 indeholder studiets søgestrategi med tæt kobling til faseopdelte beskrivelse af tilgangen i Rambølls tilbud.

1.1 Problem-/genstandsfelt

Nærværende litteraturstudie har **lærernes engagement og professionelle ansvar** som omdrejningspunkt. Formålet med studiet er at kortlægge og skabe overblik over viden om, hvilke metoder og indsatser der bidrager til at styrke lærernes engagement og professionelle ansvar. Litteraturstudiet skal *"give et solidt vidensgrundlag om, hvad der styrker lærernes engagement og professionelle ansvar med henblik på videre drøftelse af udvikling af lærerprofessionen, og hvordan en god undervisningspraksis kan styrkes"* (fra udbudsmaterialet).

Litteraturstudiet skal afdække viden om et felt, hvor der har været stigende bevågenhed og forskningsmæssig interesse i de senere år. OECD har således i en række rapporter (herunder de løbende TALIS-undersøgelser) stillet skarpt på lærerprofessionen, herunder hvordan lærernes tiltro til egne evner kan bidrage til egen motivation og ultimativt til bedre elevresultater. I OECDs såkaldte ISTP-rapport fremhæves det, at læreres tiltro til egne evner (selv-efficacy) kan have påvirket elevens resultater positivt, ligesom der påpeges en positiv sammenhæng mellem selv-efficacy og jobtilfredshed (OECD, 2016).

Udover egne data fra såvel PISA- som TALIS-undersøgelserne refererer OECD (2015 og 2016) til både lidt ældre men også nyere forskning om betydningen af lærernes motivation,

tiltro til egne evner samt kompetencer i øvrigt på undervisningspraksis og i sidste ende de præstationer, som ses hos eleverne. Det er værd at bemærke, at forskningen har sit udspring i forskellige forskningsdiscipliner fra psykologi over pædagogik og didaktik til organisationsteori.

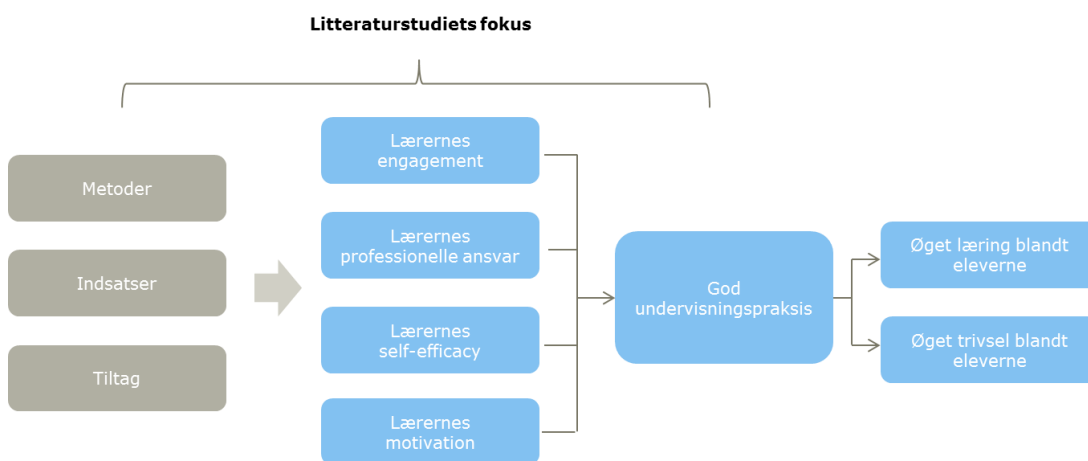
Sammenfattende skal litteraturstudiet frembringe viden om en række forskellige dimensioner af lærernes engagement og professionelle ansvar. Det gælder viden om **definitioner** af lærerengagement og professionelt ansvar. Endvidere skal viden om sammenhængen mellem **lærernes engagement og professionelle ansvar** samt **god undervisningspraksis** afdekkes. Endelig skal koblingen mellem lærernes engagement/professionelle ansvar og **positive effekter for børn og unge** indgå. Denne mangfoldighed betinger nødvendigheden af at forventningsafstemme fokus. Dette gøres nedenfor ved at redegøre for den forandrings-teoretiske logik, som kortlægningen skal tænkes ind i.

Rambølls tilgang vil være primært at have et skarpt fokus på **lærerprofessionen**, dvs. at gå tæt på de forhold, der sætter lærerne i stand til at levere undervisning af høj kvalitet, der ultimativt understøtter læring og trivsel for eleverne.

Der vil med andre ord være fokus på empirisk forskning og empiriske studier¹, der undersøger **metoder, indsatser og tiltag** (de uafhængige variable), der bidrager til at styrke lærernes engagement, professionelle ansvar, self-efficacy² og motivation (afhængige variable). Såfremt viden om god undervisningspraksis og tilmed eleveffekter også fremgår af studierne, vil denne viden også blive beskrevet, men disse dele af forandringsteorien vil ikke være fokus i søgningen.

Denne forståelse af opgaven er illustreret i figuren nedenfor.

Figur 1-1: Forandringslogik

¹ Dvs. forskning og studier af og/eller baseret på praktiske erfaringer i modsætning til rene teoretiske udgivelser.

² Det bemærkes i øvrigt, at *self-efficacy* ikke i udgangspunktet vurderes at være det samme som engagement og professionelt ansvar. Self-efficacy handler om, hvorvidt læreren har tiltro til egne evner, herunder at læreren føler sig kompetent til at opstille mål og nå disse. Et andet ord kunne være "professionsmestring", se notat fra Danske Underviserorganisationers Samråd (2015).

Centralt for kortlægningen vil det være, at den ikke alene vil have fokus på at afdække, hvilke specifikke metoder, indsatser og tiltag, der påvirker lærernes engagement, professionelle ansvar, self-efficacy og motivation. Der vil også være fokus på at afdække, hvad der betinger sådanne *sammenhænge* (den grå pil i figuren ovenfor). Både forskningen indenfor offentlig forvaltning (med fokus på styring og implementering) og uddannelsesforskningen peger på, at de professionelle kapacitet³ og handlemuligheder⁴ er faktorer, der påvirker både den enkeltes motivation og professionelle praksis.

1.2 Undersøgelsesspørgsmål

Med udgangspunkt i ovenstående forståelse af litteraturstudiets genstandsfelt er der formuleret en række undersøgelsesspørgsmål, der samlet set forsøger at favne opdraget i udbudsmaterialet.

1) Definition og karakteristik af lærerengagement, professionelt ansvar, self-efficacy og motivation?

- a) Hvordan defineres lærerengagement, professionelt ansvar, self-efficacy og motivation?
- b) Hvad karakteriserer lærernes engagement, professionelle ansvar, self-efficacy og motivation?

2) Styrkelse af lærerengagement, professionelt ansvar og self-efficacy (og resultater heraf)

- a) Hvilke metoder, indsatser og tiltag har betydning for og bidrager til at styrke lærernes engagement, professionelle ansvar, self-efficacy og motivation? (primært spørgsmål)⁵
- b) Hvordan understøtter en styrkelse af lærernes engagement, professionelle ansvar, self-efficacy og motivation god undervisningspraksis? (sekundært spørgsmål)
- c) Hvilke metoder, indsatser og tiltag til styrkelse af lærernes engagement, professionelle ansvar, self-efficacy og motivation har positive effekter i forhold til børns og unges udvikling, læring og trivsel? (sekundært spørgsmål)

Litteraturstudiets brede genstandsfelt kommer til udtryk i ovennævnte spørgsmål. Undersøgelsesspørgsmålene 1a og 1b har deskriptiv karakter og skal bidrage med viden om, *hvad* lærerengagement og professionelt ansvar er, mens undersøgelsesspørgsmålene 2a, 2b og 2c har fokus på *hvordan*, dvs. de faktorer, der kan bidrage til at styrke lærerengagement og professionelt ansvar. Det bemærkes, at 2a udgør litteraturstudiets primære spørgsmål og vil være omdrejningspunkt for den søgestrategi, der anvendes. De to sidste undersøgelsesspørgsmål (2b og 2c) besvares kun, såfremt søgningerne bidrager med viden, hvor disse sammenhænge fremgår. Men det er altså ikke et krav i litteratursøgning eller screening (se senere), at studierne skal undersøge et foruddefineret udbytte på elevniveau, da dette vil snævre søgefeltet og følgelig det potentielle vidensgrundlag uhensigtsmæssigt meget ind.

³ Kapacitet, kompetencer eller human kapital er synonyme begreber, som forskellige forskningsgrene peger på som vigtige betingende faktorer. Det gælder eksempelvis implementeringsforskningen, se eksempelvis Michie, S. et al. (2011) og i uddannelsesforskningen, se eksempelvis Hargreaves, A. og Fullan, M. (2012).

⁴ Handlemuligheder eller råderum er begreber, der er fokus på indenfor ledelse og offentlig forvaltning og implementeringsforskningen, se eksempelvis Andersen, L. B & L. H. Pedersen (2014) Michie, S. et al. (2011).

⁵ Det skal understreges, at der i søgningen vil være fokus på *også* at lede efter studier med afdækning af faktorer, der bidrager til at understøtte *sammenhængen* mellem specifikke metoder, indsatser og tiltag på denne ene side og lærernes engagement og ansvar på den anden side. Med andre vil vi lede efter såkaldte *betingende mekanismer*.

2. Søgestrategi

Det systematiske litteraturstudie tilrettelægges med udgangspunkt i den fremgangsmåde og metode, der er kendt fra *Rapid Evidence Assessment*-traditionen (Gough et al., 2012). I et Rapid Evidence Assessment arbejdes der systematisk med at kortlægge forskningen inden for et afgrænset område med henblik på at udlede fx virkningsfulde komponenter og implementeringsfaktorer på tværs af relevante studier, som kan danne grundlag for en syntese. Samtidig kendetegnes tilgangen ved, at litteratursøgningen gennemføres i strategisk udvalgte databaser, der vurderes som særligt relevante for litteraturstudiets emnefelt, hvorfor afsøgningen kan tilrettelægges målrettet og fokuseret.

Det systematiske litteraturstudie vil anvende en tostrengt søgestrategi, som bygger på 1) en systematisk søgning i relevante forskningsdatabaser med afsæt i en række søgetermer og 2) supplerende håndholdt søgning.

2.1 Systematisk søgning i databaser

Den systematiske søgning i databaser gennemføres af Rambølls interne bibliotekarfunktion med afsæt i nedenstående geografiske, tidsmæssige og sproglige afgrænsninger samt databaser og søgetermer (som oversættes til de øvrige sprog).

Tabel 1: Afgrænsning af søgning

Geografisk afgrænsning	Der inkluderes i den internationale del af litteraturstudiet studier fra EU-lande, Schweiz, USA, Canada, Australien eller New Zealand. Dertil kommer i den nordiske del studier fra Danmark, Norge, Sverige og Finland.
Tidsmæssig afgrænsning	Der inkluderes studier, der er publiceret fra 1. januar 2007 eller senere for både den internationale og nordiske del
Sproglig afgrænsning	Dansk, engelsk, norsk, svensk, tysk og fransk
Målgruppe	Elever og studerende i alderen 6-18 år
Uddannelsesområde	Grundskole-, gymnasie- og erhvervsuddannelsesområdet
Metodemæssig afgrænsning	Den internationale del af litteraturstudiet afgrænses som udgangspunkt til meta-analyser, systematiske reviews og forskningskortlægninger. Litteraturstudiet i Norden vil have et bredere metodemæssigt fokus og inkludere studier med 'middel evidens' (se senere for definition).

2.1.1 Søgekilder

Litteratursøgningen gennemføres i nedenstående søgekilder:

- Bibliotek.dk (national)
- DiVa (nordisk),
- Science Direct (International)
- ERIC (Education Resources Information Center er den største pædagogiske database i verden).

Strategien for søgning i databaser er ændret i forhold til tilbuddet således, at der anvendes en mere inkluderende søgestrategi med søgning i brede vidensportaler, der samler viden fra både fagspecifikke databaser (de oprindeligt foreslåede databaser) og fra større forskningsdatabaser.

2.1.2

Søgetermer

Der opstilles begrebsklynger, der oversættes til de sprog, der er inkluderet (kun danske søgetermer fremgår her). Af tabellen nedenfor fremgår de søgetermer, som litteratursøgningen vil tage udgangspunkt i. Der høstes løbende nye søgeord ligesom andre sorteres fra, hvis de sjældent/aldrig anvendes inden for forskningsfeltet.

Table 2: Begrebsklynger

Målgruppe		Søgeord		Undervisningsniveau
Lærer* OR Underviser* OR Pædagog*	AND	Engagement OR Engageret OR Professionelt ansvar OR Self-efficacy OR Dedikation OR Forpligtelse* OR Tiltro til egne evner* OR Motivation OR Motivationsform* OR Præstation* OR Skoleledelse OR Lærerkompetence* OR Trivsel OR Tillid OR Tilfredshed	AND	Grundskole* OR Gymnasi* OR Ungdomsudd* OR Erhvervsudd*

2.2

Håndholdt søgning

Som supplement til den systematiske søgning i databaser gennemføres endvidere en såkaldt håndholdt eller manuel søgning. Den håndholdte søgning følger nedenstående søgestrategier:

- Referencer fra netværk: Relevante undersøgelser foreslået af Rambølls netværk, som ikke er publiceret og/eller ikke er fremkommet via søgningen i databaser. Det

gælder fx i forhold til at inddrage viden fra udviklingsprojekter og viden indenfor tilstødende områder.

- Referencer fra det interne ekspertpanel: Relevante undersøgelser foreslået af det interne ekspertpanel, som ikke er publiceret og/eller ikke er fremkommet via søgningen i databaser.
- Håndholdt søgning blandt udvalgte forskningsinstitutioner, fx:
 - DPU
 - SFI
 - KORA
 - Nordforsk
 - Skolfi
 - Skolverket
 - NORA
 - DIVA
 - NIFU
 - Finnish institute for educational research at the University of Jyväskylä
 - Canadian education association (CEA)
 - German Institute for International Educational Research (DIPF)

2.3 Rescoping efter litteratursøgning

Efter den præliminære litteratursøgning kan det blive nødvendigt at foretage ændringer i søgefelt og scope (rescoping). Dette kan være tilfældet, hvis antallet af studier er større, end det er muligt at behandle inden for projektets tidsperiode (dvs. markant flere end 7.000 studier), eller i tilfælde af, at det overblik og den nye viden, screeningen har tilført litteraturstudiet, muliggør en iterativ præcisering af scopet (rescoping). I tilfælde af rescoping vil STUK og evt. det interne ekspertpanel blive konsulteret.

Ved rescoping fastholdes litteraturstudiets undersøgelsesspørgsmål, mens scopets afgrænsning udvides, indsnævres eller roteres. Dette kan eksempelvis ske ved følgende ændringer:

- Søgekilder
- Tidsmæssig afgrænsning
- Geografisk afgrænsning

2.4 Screening af studier

Når afsøgningen af litteraturen er færdig, screenes studierne på baggrund af abstracts. Screening gennemføres med afsæt i nedenstående inklusions- og eksklusionskriterier, som er de 'beslutningsregler', der bestemmer, hvorvidt et studie inkluderes i litteraturstudiet. Med udgangspunkt i undersøgelsesspørgsmål samt afgrænsning af genstandsfelt opstilles følgende inklusions- og eksklusionskriterier:

Inklusion

- Studiet undersøger metoder, indsatser og tiltag, der har betydning for 1) lærernes engagement, 2) lærernes professionelle ansvar og/eller 3) lærernes self-efficacy.
- Studiet giver en (teoretisk) definition af 1) lærernes engagement, 2) lærernes professionelle ansvar eller 3) lærernes self-efficacy.

Eksklusion

- Forkert dokument: Studiet redegør ikke skriftligt for empirisk forskning/viden. Følgende betragtes ikke som empirisk forskning: Editorials, kommentarer, anmeldelse, policy dokumenter, lærebøger, biografier, rent teoretiske udgivelser, konferencepapirer eller lærebøger. Specialer, masteropgaver mv. er ikke forskning. Gråzone-litteratur samt viden fra evalueringer, undersøgelser og udviklingsprojekter inkluderes.
- Forkert udgivelsestidspunkt: Studiet er ikke publiceret efter 1. januar 2007
- Forkert land: Studiet indeholder ikke data fra EU-lande, Norge, Schweiz, USA, Canada, Australien eller New Zealand. Dvs. studiet ekskluderes, hvis empirien ikke er indsamlet i et af disse lande.
- Forkert sprog: Studiet er ikke publiceret på dansk, norsk, svensk, tysk, fransk eller engelsk.
- Forkert område: Studiet undersøger ikke indsatser, der finder sted i grundskolen eller på ungdomsuddannelser.
- Forkert scope: Studiet undersøger ikke indsatsens resultater af/effekter på eller betydning for en af følgende faktorer: 1) lærernes engagement, 2) lærernes professionelle ansvar 3) lærernes self-efficacy eller 4) lærernes motivation.
- Forkert scope: Studiet ekskluderes, hvis studiet ikke både beskriver en indsats og resultater/effekter af indsatsen. Studier, der kun beskriver en indsats, medtages ikke.⁶
- Forkert scope: Studiet ekskluderes, hvis studiet kun undersøger betydningen af overordnede politiske tiltag og rammeforhold.

2.4.1

Metodisk screening

Såfremt der inkluderes markant flere end 70 studier i den systematiske screening, kan der tilføjes en metodisk screening, hvor studierne vurderes ud fra deres metodiske kvalitet. Det kan evt. være i tråd med udbudsmaterialets forslag, som lyder: *"Såfremt det er nødvendigt i forhold til projektets tidsplan og økonomiske ramme, kan der i søgningen efter engelsksproget forskning ske en afgrænsning til meta-analyser, systematiske reviews og forskningskortlægninger"*. Som led i processen screenes studierne på baggrund af en fuldtekstlæsning, og studier af lav metodisk kvalitet frasorteres. Dette vil samtidig bevirke, at syntesens evidensgrundlag styrkes.

2.5

Kvalitetsvurdering af inkluderede studier

Efter litteratursøgningen og screeningen af de identificerede studier er det næste skridt i det systematiske litteraturstudie at genbeskrive og kvalitetsvurdere de inkluderede studier. Alle studier, som efter afsluttet screening er inkluderet i litteraturstudiet, indgår i det færdige litteraturstudie, men som udgangspunkt kun studier, som tildeles mellem eller høj evidensvægt inkluderes i syntesen⁷.

Et studies kvalitetsvurdering bestemmes på baggrund af tre overordnede forhold, der slutter i en samlet kvalitetsvurdering. Med afsæt i udbudsmaterialet samt gængs praksis i (forsknings-) kortlægninger, vurderes et studie ud fra:

⁶ Hvis studiet giver en definition eller karakteristisk af begreberne 1) lærerengagement, 2) læreransvar eller 3) self-efficacy, kan studiet inkluderes på trods af eksklusionskriteriet.

⁷ Forudsat at der er et tilstrækkeligt antal studier med medium eller høj evidens efter kvalitetsvurdering.

1. Dets metodiske kvalitet, dvs. en vurdering af pålideligheden af primærstudiets resultater på baggrund af accepterede normer for det anvendte undersøgelsesdesign.
2. Studiets metodiske relevans. Med metodisk relevans menes en vurdering af hensigtsmæssigheden af det anvendte design i studiet i forhold til undersøgelsesspørgsmål i det systematiske litteraturstudie.
3. Studiets emnemæssige relevans. Med emnerelevans menes en vurdering af hensigtsmæssigheden af studiets fokus i forhold til den problemstilling, der er i fokus i relation til hvert undersøgelsesspørgsmål.
4. En samlet vurdering af de tre ovennævnte forhold slutter i en overordnet kvalitetsvurdering af studiet – henholdsvis høj, medium eller lav evidens.

Studier, der vurderes at have lav evidensvægt, er studier, hvor der er en mangelfuld beskrivelse af indsats, fremgangsmåde, resultater og dokumentation heraf. Lav evidensvægt har således ikke nødvendigvis noget med design at gøre. Eksempelvis kan et studie med kvalitativt forskningsdesign tildeles medium eller høj evidensvægt, hvis der er tale om et systematisk, velbeskrevet og veldokumenteret studie, hvis genstandsfelt falder inden for litteraturstudiets scope. Evidensvægt har således ikke i sig selv noget med forskningsdesign at gøre, men vedrører studiernes transparens, validitet og reliabilitet.

Bilag 1: Anvendt litteratur

Andreas Schleicher (2016): **Teaching Excellence through Professional Learning and Policy Reform**, OECD.

Andreas Schleicher (2015): *Schools for 21st-Century Learners: Strong Leaders, confident teachers, innovative approaches*, OECD.

Hargreaves, A. & Fullan, M. (2012): *Professional Capital: Transforming Teaching in Every School*, Routledge.

Rasmussen, J. (2005): *Hvad ved vi om den gode lærers praksis? Notat til Undervisningsministeriet*, DPU.

Jf. Gough et al. (2012): *An introduction to systematic reviews*, London: Sage.

Michie, S. et al. (2011), M. M. van Stralen & R. West (2011): *The behaviour change wheel: A new method for characterising and designing behaviour change interventions*, *Implementation Science*, 2011, 6:42

Andersen, L. B & Pedersen, L. H. (2014): *Styring og motivation i den offentlige sektor*.

Danske Underviserorganisationers Samråd (2015): *Hvad siger forskningen om betydningen af undervisernes "self-efficacy"*.